

24.01.2023 – 8-Б

Історія України

Вч. Рзаєва Н.О.

Тема: Міжнародні відносини. Україно-московський договір 1654 року.

Мета: розкрити суть домовленостей, досягнутих між Україною та Росією у 1654 р. ; розвивати вміння учнів аналізувати складні історичні факти та події; формувати вміння працювати з історичними документами; розглянути наукові оцінки українсько-московської угоди; виховувати любов до історичної минувшини українського народу, інтерес до історії України.

Опрацюйте опорний конспект:

ПОШУК СОЮЗНИКІВ. Для міжнародного визнання Україні необхідно було мати сильного покровителя і вийти зі складу Польщі можна було лише увійшовши в якусь іншу державу.

Спроби спертися на Туреччину не були безпідставними. Турецький султан був достатньо могутнім для того , щоб відбивати у поляків бажання нападати на Україну, й водночас надто віддаленим, щоб відкрито втручатися в її внутрішні справи. Але дві важливі причини унеможлилювали союз України й Туреччини. Насамперед, одвічне релігійне протистояння двох світів: Християнського і мусульманського. По-друге, ненадійність турецьких васалів.

Згадайте у яких вирішальних ситуаціях було зраджено козаків? Під Зборовом, Берестечком, Жванцем.

З Московією українців поєднувало православне віросповідання й етнічна близькість. Отож рішення про військову допомогу Москви у війні з Польщею постала не раптово. Ще у червні 1648 року Б. Хмельницький звернувся до московського царя з листом розпочати спільні дії Москви та України проти Польщі.

ВІДНОСИНИ МІЖ УКРАЇНСЬКОЮ ДЕРЖАВОЮ ТА МОСКОВІЄЮ.

З весни 1649 р. розпочинається постійний обмін посольствами. Про активність дипломатичних відносин між Україною та Московією говорить, той факт, що за період з 1649 р. до початку 1654р. на Україні побувало 13 посольств із Москви і водночас Б.Хмельницький направив до Москви 10 повноважних посольств.

Як на вашу думку чому союз з Україною був потрібний Московській державі? Він відкривав шлях до Чорного моря і на захід, забезпечував їй панування на сході, ліквідовував небезпеку союзу України з Туреччиною. 1 жовтня 1653 р. Земський Собор у Москві ухвалив прийняти Україну „Під високу руку царя” Олексія Михайловича. 1 листопада московське посольство на чолі з боярином Василем Бутурліним було відправлено до України. Зустріч і переговори, а також офіційна церемонія присяги мали відбутися в Переяславі.

ПЕРЕЯСЛАВСЬКА РАДА.

8 січня 1654 року після таємної ради Хмельницького з генеральною старшиною й полковниками на міському майдані Переяслава відбулася генеральна військова рада.. Про подальший перебіг подій лишилося свідчення боярина Бутурліна, який у своєму звіті цареві зазначав, що гетьман звернувся до присутніх з промовою. Зміст цієї промови нібито зводився до того, що єдиним виводом зі становища в боротьбі за звільнення від польського гноблення може бути союз з Московією. Після зачитування царської грамоти старшина й послі пішли до Успенського собору, де духовенство мало привести їх до присяги. У церкві Хмельницький зажадав, щоб московські послі першими пообіцяли від імені царя захищати гетьманську державу від поляків та шанувати козацькі права й привілеї. Бутурлін категорично відмовився, пояснюючи, що цар є самодержавцем і своїм підданим не присягає. Крім того „Царське слово, раз дане, не міняється” після багатогодинних нарад зі старшиною й перемов з послами, аби не зривати переговорів, Богдан Хмельницький вирішив скласти присягу, тлумачачи при цьому слова Бутурліна як рівнозначні присязі царя. Загалом 8 січня присягнуло 284 особи. Після переяславської ради представники московського посольства побували в 177 містах і містечках України. Метою цих відвідин було прийняття присяги на вірність царю від населення. Досягнути одностайності не вдалося. За даними московської сторони, присягу склали 127338 осіб. Відмовилися присягати полковники І. Богун та І.Сірко, частина козаків Уманського, Полтавського,

Брацлавського, Кропив'янського полків, частина міщан Переяслава, Києва, Чорнобиля, а також українське духовенство на чолі з київським митрополитом С. Косовим. Не присягали й козаки Запорозької Січі. (демонстрація наочної таблиці)

ОФОРМЛЕННЯ МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИН.

Переяславська рада лише започаткувала оформлення україно-московських відносин. Для оформлення міждержавних відносин між козацькою державою і Московією гетьманський уряд вдався до вироблення проекту договору. Цей документ складався з 23-х статей у вигляді „чолобитних”. Саме з цими статтями українське посольство очолене генеральним суддею Самійлом Богдановичем - Зарудним та переяславським полковником Павлом Тетерею, прибуло до Москви, де 14 березня 1654 року подало проект документу московському уряду. У результаті тижневих переговорів проект скоротили до 11 пунктів, які й були затверджені 21 березня московським урядом. Решта статей знайшли своє відображення в жалуваній грамоті царя гетьманові й Війську Запорізькому від 27 березня. Ці два документи (11 пунктів від 21 березня т.зв. „Березневі статті” та „Жалувальна грамота” від 27 березня) складають основний зміст українсько - московського договору.

ПЕРЕЯСЛАВСЬКА РАДА. Березневі статті підбивали підсумок українсько-російських переговорів. Україна ввійшла під протекторат Росії на широких правах автономії. Уклавши цей договір, Україна здобула собі сильного союзника в боротьбі з Річчю Посполитою. Умови договору свідчать про об'єднання України й Московії у своєрідну конфедерацію Давайте звернемося до історичного словника і визначимо поняття:

– протекторат - автономія - конфедерація (запис у зошити) (пояснення понять учні отримують за допомогою словника, який висвітлюється на моніторах учнів.)

Значення договору 1654 р. Для України та Московії

Відокремлення й незалежність васальна залежність України від Росії

України від речі Посполитої Розширити сферу впливу і використати

Можливість у спілці з Москвою Україну в якості буфера проти Туреччини

Перемогти та об'єднати українські землі прагнула з часом перетворити часткову

В межах національної держави залежність України на цілковиту.

Кожна зі сторін убачала в договорі засіб для реалізації власних планів.

*Від імені царя гетьману було
вручено грамоту та знаки
гетьманської влади: військовий
прапор, булаву та шапку.*

Військовий прапор

Шапка

Булава

НАУКОВА ОЦІНКА УКРАЇНСЬКО – МОСКОВСЬКОЇ УГОДИ.

Оцінка змісту та історичного значення російсько – українського союзу серед істориків залишається неоднозначною. Ситуація ускладнюється ще й тим, що текст Березневих статей не зберігся, до нас дійшли тільки його копії.

- Михайло Грушевський український історик вважав, що Переяславська угода була формою васальної залежності, за якої сильніша сторона цар погоджувалася захищати слабину українців, не втручатись в її внутрішні справи, українці зобов'язувалися сплачувати цареві податки, надавати військову допомогу.

- Український історик В. Липинський - пропонує думку, що Переяславська угода 1654 року була не чим іншим, як лише тимчасовий військовий союз між Московією і Україною.

Становище України за умовами Переяславського договору		
Критерії для порівняння	Права	Обов'язки
1. Управління	Збереження ознак управління та території держави	Бути «під високою рукою» російського царя
2. Гетьман	Виборність гетьмана за старими звичаями	Присяга гетьмана на вірність російському цареві
3. Суд	Судочинство залишалося за старими звичаями	Невтручання російського уряду в судочинство на Україні
4. Військова справа	Козацький реєстр 60 тис. козаків	Розміщення у Києві та Чернігові російських воєвод з військовими загонами. Ходити у військові походи за наказом російського царя
5. Міжнародні відносини	Право на дипломатичні відносини з іншими державами	Доповідати російському царю все про зовнішньополітичну діяльність. Заборона дипломатичних відносин з Польщею й Туреччиною
7. Фінанси	Збереження власної фінансової системи	Сплачувати грошову данину на користь російського царя
8. Привілеї	Збереження традиційних станових прав і привілеїв населення, зокрема козацтва	Не займання козацьких прав і привілеїв та землеволодінь

Перегляньте відео: <https://youtu.be/m8DNj6PXsf8>

Домашнє завдання: прочитати пар.16. Записати умови Україно -московського договору 1654 року.

Завдання надсилайте на освітню платформу Human,

вайбер 097-880-70-81, або на ел. адресу nataliarzaeva5@gmail.com